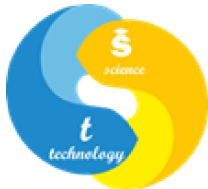
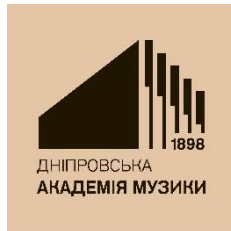

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ НАУКИ І
ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ ТА
УКРАЇНОЗНАВСТВА**

**КЗВО «ДНІПРОВСЬКА
АКАДЕМІЯ МУЗИКИ ДОР»
НДЦ «ІНСТИТУТУ СВІТОВОЇ
КУЛЬТУРИ»**

**КЗВО «ДНІПРОВСЬКА
АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕВНОЇ
ОСВІТИ» ДОР»
КАФЕДРА ФІЛОСОФІЇ**

ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА В АНТРОПОЛОГІЧНИХ ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**ХІІІ міжнародної наукової конференції
з нагоди Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO)**

22-23 листопада 2024 року

**Дніпро
2024**

Філософія і культура в антропологічних вимірах сучасності : зб. тез доп. XIII наук. конф. з нагоди Всесвіт. Дня Філософії (UNESCO), 22–23 листоп. 2024 р. / М-во освіти і науки України, Укр. держ. ун-т науки і технологій, каф. Філософії та українознавства, КЗВО «Дніпров. акад. музики» ДОР, Ін-т світ. культури, КЗВО «Дніпров. акад. неперерв. освіти» ДОР, кафедра Філософії. – Дніпро : УДУНТ, 2024. – 256 с.

У збірнику опубліковані тези доповідей XIII наукової конференції «Філософія і культура в антропологічних вимірах сучасності» з нагоди Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO). В центрі уваги учасників знаходиться своєрідність сучасного виміру антропологічних проблем. Осмислюється феномен війни як визначальний чинник сучасної рецепції одвічних філософських проблем. Критично переглядаючи усталену протягом попередніх десятиліть тезу про «смерть людини», учасники конференції зосереджують увагу на особливостях сучасної трансформації уявлень про природу людини та її покликання у Всесвіті. Також аналізуються актуальні проблеми філософської антропології, специфіка філософії та культури в добу метамодерну, Учасники конференції виходять за межі усталеного європоцентризму та пропонують нові підходи до вивчення спадку вітчизняних мислителів. Червоною ниткою крізь всі матеріали конференції проходить ідея діалогу з геніальними попередниками як ключ до досягнення своєрідності звучання антропологічних проблем.

Співголови організаційного комітету конференції:

д-р філос. наук, професор Юлія ШАБАНОВА

д-р філос. наук, професор Анатолій МАЛІВСЬКИЙ

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ЗМІСТ

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

ШАБАНОВА Ю. О. ЧИ ЗМІНИЛОСЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ФІЛОСОФА В ХХІ СТОЛІТТІ?	7
ХМІЛЬ В. В. ОНТОЛОГІЯ ЛЮДИНИ ЯК ПРОЄКТ МАЙБУТНЬОГО	11
ПЕТРУШЕНКО В. Л. МОЖЛИВІ ВІДПОВІДІ ФІЛОСОФСЬКОЇ АНТРОПОЛОГІЇ НА ЖОРСТКІ ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ	15
ЛЯХ В. В. СВОБОДА ЯК СОЦІАЛЬНО-ІСТОРИЧНИЙ ПРОДУКТ	18
АЛЬБІНСЬКИЙ Т. СМЕРТЬ СОКРАТА ТА ІШ, або ЩО НЕ ВАРТО ПИТАТИ У ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ	21
БОЙЧЕНКО М. І. КРИХКІСТЬ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУТІВ І НЕПОХИТНІСТЬ ЛЮДСЬКОЇ ВОЛІ: ЧИ МОЖЛИВІ ЇХ МЕТАМОРФОЗИ У ВИКЛИКАХ ВІЙНИ?	24
ПЕТРУШЕНКО О. П. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ САМОУСВІДОМЛЕННЯ ТА ЗГУРТУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА	28
МАЛІВСЬКИЙ А. М., ШЕВЧУК С. Ф. ФІЛОСОФІЯ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ В КОНТЕКСТІ ВІЙНИ	31
ЗАГРІЙЧУК І. Д. ПОСТМОДЕРНА ЛЮДИНА В УМОВАХ ВІЙНИ	36
СНІТЬКО Д. Ю., КАРЛОВ О. Ю. ПЕРСОНАЛІСТИЧНА РЕФЛЕКСІЯ ДОСВІДУ ВІЙНИ	39
САФОНІК Л. М. СУЧАСНІ ІНТЕГРАТИВНІ ПІДХОДИ В АНТРОПОЛОГІЇ: ПОДОЛАННЯ КОЛОНІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ ТА КРИЗА ДИСЦИПЛІНИ	42
ВОЗНЯК В. С., КУРТІЙ О. Я. КУЛЬТУРА ЯК ШКОЛА І НАША СПРАВЖНЯ ДОМІВКА	45
КИРИЛЮК О. С. УНІВЕРСАЛЬНО-СВІТОГЛЯДНА СТРУКТУРА СМІХОВОЇ КУЛЬТУРИ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА РЕНЕСАНСУ	47
ЛІМОНЧЕНКО В. В. РОЗМОВА ТРЬОХ ЧАСІВ: КОРАБЛІ КРАМЕРА, ФЕЛЛІНІ І ЕСТЛУНДА	50
МИХАЙЛЮК О. В., ВЕРШИНА В. А. ЗНАКОВА ПРИРОДА ЛЮДИНИ	54
ВИСОЦЬКА О. Є., СИЧЕНКО В. В. ФЕНОМЕН ДОВІРИ ЯК ОСНОВА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ	57
РОМАНЕНКО М. І., РОМАНЕНКО К. М. ПІДРИВНІ ІННОВАЦІЇ В ОСВІТІ: ДОСВІД США	60
КРИВЦОВА Н. В., ДОННІКОВА І. А. ДИГІТАЛЬНА ОСВІТА: НОВИЙ ВИТОК ЧИ ЗАВЕРШЕННЯ АНТРОПОЛОГІЗАЦІЇ?	63
БУТЧЕНКО Т. І., ЮРЧЕНКО І. В. ПОНЯТТЯ «ВИХОВАННЯ»: ДУАЛІЗМ ЗОВНІШНЬОГО ТА ВНУТРІШНЬОГО	66
ШАПОВАЛ В. М. ФІЛОСОФСЬКІ НОТАТКИ ЩОДО СЕНСУ ІСНУВАННЯ РОЗУМУ У ВСЕСВІТІ	69

ПОСТМОДЕРНА ЛЮДИНА В УМОВАХ ВІЙНИ

Загрійчук І., Український державний університет залізничного транспорту (Харків), email: zagrij@yahoo.com, orcid 0000-0002-0319-3675.

Представлено постмодерне мислення в умовах війни, його соціальне і гносеологічне підґрунтя. Аналізується світогляд та громадянська позиція носія постмодерного дискурсу, який названий постмодерною людиною.

Ключові слова: постмодерне мислення, постмодерна людина, війна, діалектика.

POSTMODERN MAN IN THE CONDITIONS OF WAR

Zahriichuk I., Ukrainian State University of Railway Transport (Kharkiv), email: zagrij@yahoo.com, orcid 0000-0002-0319-3675

Postmodern thinking in the conditions of war is presented as well as its social and epistemological basics. The worldview and civic position of the bearer of postmodern discourse, called a postmodern man, is analysed.

Key words: postmodern thinking, postmodern man, war, dialectics

Війна є часом найбільшого напруження сил суспільства. Особливо коли вона за своїм змістом є екзистенціальною. Для країни-жертви агресії це означає, що мова йде про збереження життя суспільства, нації, її політичного і культурного організму.

Захист спільноти є захистом життя реальних людей, адже кожна окрема людина не Робінзон — за своєю сутністю вона є суспільною істотою. У роки війни ця особливість людського існування проявляється найбільш виразно.

Гранична напруга боротьби за виживання дає нам підстави у новому світлі розглянути постмодерний спосіб мислення, що сформувався у попередні роки, осмислити гносеологічне та соціальне коріння його появи та розвитку.

Якщо поглянути на процес формування постмодерного підходу до аналізу суспільних процесів, то впадає у вічі, що боротьба проти наративів, проти модерної раціональності була зумовлена усвідомленням наслідків, до яких веде строге і однозначне, а краще сказати догматичне, метафізичне розуміння суспільної істини.

Постмодерний спосіб мислення виник як антитеза догматичній істині, що формувалась під впливом успіхів у природознавстві і мала тенденцію до утвердження у сфері суспільствознавства та гуманітарному знанні. На практиці це вилилось у прагнення одного разу здобути істину, чи близьке до неї розуміння суспільних процесів, втілити в життя за будь-яку ціну. Реалізація такої істини часто здійснювалась без урахування зміни обставин суспільного розвитку і відповідно настроїв учасників історичного процесу. В основному саме ця обставина й зумовила перетворення конкретно-історичних форм усвідомлення людиною себе в

завжди конкретних просторових і часових межах в догматичні метанаративні теорії, втілення яких коштувало мільйонних жертв.

В цьому контексті боротьба з наративами, поява постмодерного дискурсу, розхитування конкретно-історичної істини стало моментом істини на конкретному етапі розвитку теоретичного знання. Проте виявлення обмежень конкретно-історичної істини ще не є аргументом на користь її відсутності. В постмодерному дискурсі момент в розвитку суспільної теорії оформився в цілий напрямок, дискурс філософування, яким його адепти прагнули замінити попередні підходи до вивчення історичних реалій.

До пори до часу, допоки протиріччя громадянської та політичної історії розвивались латентно, не проявлялись назовні виразно, складалось враження, що через дискусії, діалог, компроміси, гру з текстами можна вирішити ледве не всі питання реального життя.

Однак наступили нові часи, реальністю стала агресія однієї держави проти іншої. Агресія неспровокована та необґрунтована, здійснена з порушенням усіх міжнародних законів, в рамках яких і здійснювався діалог як всередині країн європейського континенту, так і між ними на зовнішній арені. Реалії сучасного життя продемонстрували обмеженість і неабсолютність напрацювань комунікативної філософії, що однак не означає, що комунікативний діалог зникає, стає оманою, заблудженням. Просто на сьогоднішній день він переходить на маргінес, стає моментом боротьби добра зі злом.

Підтверджуючи сказане вище, зазначимо, що розвінчання та деконструкція конкретних наративів не означає усунення наративів узагалі, що є цілком у дусі діалектичного способу мислення. Справа в тому, що наративи — це узагальнення явищ та подій суспільного розвитку. Без узагальнень будь-яка наука неможлива взагалі. Поняття — це завжди узагальнення, навіть тоді, коли мова йде про суспільні процеси та явища. Адже мислимо ми завжди поняттями. І розуміння чогонебудь — це завжди усвідомлення розумом, звідси і поняття «розуміння».

Та проблема навіть глибша. Постмодерне мислення з його «постправдою» та «грою з текстами», розмитою істиною, можливістю різних аж до взаємовиключних інтерпретацій фактів, не задаючись питанням про істинність суджень, руйнує досягнення історико-філософської науки, що з таким трудом досягались і врешті-решт були оформлені в теорії розвитку, в діалектиці.

Постмодерне мислення, як на мене, фіксує протиріччя, деконструє його, проте не розв'язує, оскільки розв'язання протиріччя вимагає не лише доведення його до протилежності, але й зняття цих протилежностей. Коли ж напруга в розвитку протиріччя досягає своєї граничної межі, тоді вся «розмитість», різні точки зору на істину або зникають, або маргіналізуються і вся напруга зосереджується на тезі та антитезі, зняття яких дає нову реальність. В нашому випадку — це відновлення справедливості, встановлення її для всіх, утвердження справедливості та істини у всезагальному сенсі.

Про що мова? Як на практиці заявляє про себе постмодерне мислення в умовах війни за виживання? Невизначеність у теорії є не лише такою у сфері мислення. Якби теорії не вибудовувались теоретиками — істинні чи хибні, всебічні

чи обмежені — вони завжди так чи інакше відлунюють у реальному житті, реалізуються на практиці реальними людьми, акторами історичного процесу.

Як відомо, практика альтернативна. Неможливо людині бути тут і там одночасно. В інтелектуальних розмислах можна і необхідно обігрувати різноманітні сценарії розвитку, обговорювати його можливості, «грати» ними, але коли приходить час діяти, тоді із багатьох варіантів, можливих в теорії, реалізується якийсь один із них. Інакше людина опиняється у становищі «буріданового осла».

Чи не є прикладом такого становища в умовах війни висловлювання на кшталт: «добро і зло розмиті», «не все так однозначно», «а що таке істина», або «хто істину визначає»? Такі загальні мудрування, конкретизуючись, звучать уже більш виразно та однозначно: «всі винні», «все брешуть», «нікому не можна вірити» і т. д. і т. п. Врешті-решт все закінчується тим, що агресор і жертва ототожнюються, ставляться в один ряд, їхні дії змістовно не розмежовуються.

В практичному житті такий спосіб мислення стає засобом обґрунтування власного дистанціювання від сучасного мейнстріму, виправдання власної неучасті в обороні життя і справедливості. Адже для такого способу мислення і справедливості у світі не існує, «вона для кожного своя», як мовиться.

Вище були приведені приклади суджень, що мають місце у щоденному житті, як прийнято говорити, серед пересічних громадян. Як правило, вони за змістом є буденними, що не збагачені теоретичними розмислами, не продумані, не систематизовані. Власне, нічого дивного тут немає. Але як тоді пояснити спосіб мислення сьогоденних лідерів світу, які в умовах жорстокої війни в Європі намагаються вирішити фінал воєнного протистояння перемовинами, зійтись на компромісах, задовільнити агресора територіальними уступками, ніби об'єктивну логіку війни можна замінити перемовинами.

Висновок напрашується наступний: постмодерне мислення, що певний час домінувало в Європі і було доречним в умовах мирного часу, не відповідає сучасному стану речей у Європі і світі. Очевидно, що розв'язання проблем, що пов'язані з війною в Європі, вимагають задіяння в процес осмислення сучасний реалій війни всього інтелектуального ресурсу, напрацьованого в історії філософії, і, перш за все, діалектики. Постмодерна людина сьогодні на всіх щаблях суспільної ієрархії від пересічних громадян до лідерів найвищого рівня перетворилась в анахронізм, що заважає закінчити війну на справедливих засадах.

Наукове видання

**ФІЛОСОФІЯ І КУЛЬТУРА В АНТРОПОЛОГІЧНИХ
ВИМІРАХ СУЧАСНОСТІ**

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

**XII міжнародної наукової конференції
з нагоди Всесвітнього Дня Філософії (UNESCO)**

22-23 листопада 2024 року

Відповідальний редактор А. М. Малівський

Комп'ютерна верстка О. В. Помінова

Дизайн обкладинки О. В. Помінова

Текст тез доповідей учасників конференції подано мовою оригіналу у редакції авторів

Видавець: Український державний університет науки і технологій.

вул. Лазаряна, 2, ауд. 2216, ауд. 263 (наукова бібліотека)

м. Дніпро, 49010

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7709 від 14.12.2022